

Zápis

z obhajoby disertační práce paní **PhDr. Kateřiny Tomkové**

konané dne 23. září 2014 v Ústavu pro archeologii UK v Praze – FF v 10.30 hod.

téma práce: „**Postavení Levého Hradce v procesu formování a vývoje raně středověké přemyslovské domény**“

přítomní: dle prezenční listiny

Předseda komise prof. Jan Klápště zahájil veřejnou část obhajoby a předal slovo školiteli prof. J. Slámovi. Ten představil přítomným kandidátku. Uvedl, že splnila všechny požadavky studijního plánu, aktivně se účastnila řady konferencí s příspěvky týkajícími se tématu a doložila obsáhlou publikační činnost, která se váže k tématu disertační práce (dále jen DP).

Školitel poté přečetl svůj posudek a komentoval některé důležitější body. Následně předseda předal slovo doktorandce, aby představila svou práci.

Doktorandka promítla prezentaci v PowerPointu a přednesla výklad k postupu a výsledkům práce. Za klíčové ve zpracování tématu považuje nutnost skloubit respekt ke tradici a výsledkům předchozího bádání s potřebou najít vlastní přístup. Práce má tři části: Východiska, Pohřebiště a Souvislosti. První část obsahuje úvod a stav pramenné základny. Levý Hradec není izolovaný bod v časoprostoru, nýbrž součástí dobře vymezeného, kontinuálně existujícího a využívaného sídelního areálu od pravěku po současnost. Cílem bylo ukázat široký potenciál lokality a odbourat překážky způsobované mechanickou aplikací konvenčních přístupů. Druhá část je jádrem DP. Obsahuje revizi nálezového fondu ze všech raně středověkých pohřebišť na k. ú. Žalov s důrazem na zpracování a vyhodnocení výzkumu pohřebiště v Žalově na Panenské a jeho porovnání s nálezy s pohřebiště v žalovské cihelně. Výzkumy probíhaly od 19. století a pramenná základna má proto nesourodou vypovídací schopnost. Věnovala se také podceňovaným aspektům – vývoji morfologie terénu (reliéfu), dekompozičním procesům apod. Za hlavní problém vyhodnocení nálezů považuje potřebu udržet směr a nenechat se od něj odpoutat dílčími problematikami. V rozboru šperku ustoupila od tradičních kategorií a třídila jej podle technologických kritérií (drátěný šperk apod.), což umožnilo sledovat jeho vývoj v 9.-12. stol. a

což v budoucnosti může usnadnit komparaci s dalšími regiony. Struktura pohřebišť svědčí o velké organisovanosti raně středověké společnosti této části středních Čech (koncentrace lidí a bohatství), i když samozřejmě neznáme konkrétní statusy a role jednotlivých pohřbených. Ve třetí části se zabývala proměnami rolí Levého Hradce, jeho vazbami k dalším středočeským hradištím, snažila se postihnout jeho historický a archeologický potenciál. V té souvislosti se zamýšlí nad pojmem přemyslovské domény a vývojem jeho obsahu a definice. Zdůraznila, že pojem chápe nikoli staticky, nýbrž jako dynamický systém, schopný reagovat na nové poznatky.

Poté byly předneseny posudky oponentů. Dr. Štefan shrnul podstatné připomínky ze svého posudku, navrhl v některých bodech lepší rozpracování nebo směry dalšího řešení. Vytkl nadměrnou délku některých pasáží neúměrně jejich významu v rámci zadání DP. Proběhla diskuse k vymezení sídelního areálu, k významu mincí a jejich depotů v archeologickém a historickém kontextu. Oponent vytkl doktorandce, že automaticky spojuje depot mincí z předhradí s katastrofickým horizontem podle původní interpretace a že neřeší problém zániku hradiska v širším společensko-politickém kontextu. Za nedostatek označil nepřítomnost shrnující přehledné tabulky hrobových nálezů, který komplikuje orientaci. Kritizoval pojetí přehledu názorů ve 3. části, podle jeho názoru doktorandka měla k nim zaujmout stanovisko. Prof. Štefanovičová pak přečetla svůj posudek a rovněž rekapitulovala hlavní body připomínek.

Předseda komise vyzval kandidátku, aby odpověděla na posudky. Doktorandka poděkovala oběma oponentům za upozornění na formální nedostatky, chybějící grafy, vyobrazení apod. či nepřesné formulace. Uvedla, že podstatné části práce připravuje k publikaci a tam připomínky zapracuje. – Nejprve se vrátila k námitce ohledně zániku hradiska. Upozornila, že tuto událost označuje jako katastrofickou událost a že ji klade do kontextu změn, které postupně vedly k zániku hradiště, což neznamená označení za příčinu tohoto zániku. Oponovala dr. Štefanovi, že v práci má pojednány politické změny za Břetislava I. a že zánik hradiska vidí v kontextu procesu transformace různých forem osídlení; dr. Štefan upřesnil, že nesouhlasil s hodnocením nálezů mincí jako dokladu katastrofy, a doložil paralelami v raně středověké Evropě. Prof. Sláma doložil, že součástí transformačního procesu je řada jevů známých z písemných pramenů. Oponent uzavřel, že příslušné pasáže je třeba přeformulovat, že je třeba to říci explicitně. – Dále se kandidátka vyjádřila k oponentově výtce ohledně nemístnosti pojednání o keramice: nesouhlasí, pasáž je tam úmyslně, protože přistupuje ke keramickým nádobám nekonvenčně jako k celkům, bylo nutno utřídit fond s hlediska jak materiálu, tak funkcí, a proto

považovala za užitečné zařadit definici obsahu kategorií, jak s nimi v DP pracuje. Pasáž je ostatně zařazena do úvodu kvůli logice členění textu. Dodala nicméně, že dořeší formulace dotýkající se odlišení keramiky skupin A a B. – K výtkám ohledně šperku a zejména esovitých záušnic uvedla, že některé názory má úmyslně provokativní (i když už je publikovala); zdůraznila potřebu odlišit problém geneze typu této ozdoby, příčiny a postup rozšíření módy esovitých záušnic a problému, kdy a proč ke změnám dochází. Ve věci esovitých záušnic vede průběžnou diskusi s dalšími badateli (Š. Ungermann, G. Fusek) o původu a šíření módy záušnic v širší střední Evropě, dosahu a povaze související kulturní změny. Do diskuse se zapojili oba oponenti s dílčími věcnými poznámkami. – Otázku odhadu velikosti komunit pohřbívajících na žalovských pohřebištích považuje za neřešitelnou. Tomuto záměru brání forma a neukončený výzkum pohřebiště v Žalově - Na panenské a absence informací o uspořádání pohřebiště v Žalově-cihelně. Současně je však možno odvodit, že je-li pohřebiště v Žalově-Na panenské starší, pak komunita pohřbívajících v Žalově-cihelně byla početnější a sociálně rozvrstvenější. Srovnávání s dalšími oponentem navrhovanými lokalitami znemožňuje v případě Budče absence jejich revidovaného zpracování, v případě Klecan je třeba vyčkat publikace N. Profantové. K výtkám k poslední části (problém přemyslovské domény) uvedla, že práce byla zadána před vydáním publikace L. Varadzina k tomuto tématu, dnes by to mělo být postaveno jinak, je si vědoma kontroverznosti svého zpracování. Objektivní přístup bez zaujetí stanoviska je úmyslné, domnívá se, že postavení Levého Hradce nemůže být konstantní kvůli změnám stavu poznání vyplývajícím z postupu archeologického výzkumu, stejně jako se může měnit resp. mění chápání přemyslovské domény. Cílem DP nebylo řešit problém přemyslovské domény (za současného stavu poznání je ostatně neřešitelný), nýbrž posunout diskurs od binárního uvažování (tj. zda něco bylo či nebylo) k formulaci a testování komplexnějších modelů.

Na dotaz předsedy komise oponenti uvedli, že jsou spokojeni, a předseda poté ukončil tuto část obhajoby.

Předseda komise poté zahájil diskusi. Upozornil na nešvar omezeného využití širší zahraniční literatury a zdůraznil potřebu sledování evropských souvislostí, neboť obdobné problémy se řeší i jinde. Poté vyzval členy komise a oponenty, aby kladli otázky. Oslovení otázek neměli. Předseda komise poté ukončil veřejnou část obhajoby.

Komise se poté sešla k neveřejnému jednání, které trvalo do 11.45 hod. Následovalo veřejné vyhlášení výsledku tajného hlasování: z celkem 7 členů komise byli přítomni 4 členové komise, z toho byly 3 kladné hlasy a 1 záporný.

Komise navrhla udělit titul doktor (Ph.D.)

Zapsala: PhDr. Mgr. Zuzana Bláhová, Ph.D.

Podpis předsedy komise:

